

Nyelvjárási szövegek*

V. A Dunántúl déli része

Becsehely, Zala m. A felvételt Végh József készítette 1960. nov. 12-én.

— *Mer előbb uty szoktyák, hoty hát az öregök megbesziétiék, az öregök megbesz'él'ék, akkor a... az öregnek teccöt a lányos... sz'óval mind a kettüö öregnek hotyha teccött, akko csak uty házassottak össze. Gyeréknek ha teccött, ha nēm, még a lánnok. Ennek ennyi birtoka van, annak gnyyi, akkor uty házassottak öggyöä.*

— [Hogy történt a lánykérés? Ki kérte meg, ki ment el lánykéröbe?]

— *A mama. A mama mēnt még a papa. Elintiésztiék a högyön | má, osztán akko, miko még'gyüttek, akko még emēnt a mama, osztán akkor... vagy a papa, valamellik, sztá mēkkiért'ék a lánt. Ennek ennyi birtoka van, annak annyi birtoka, osztá akko így összeögygyesüötek.*

— [Hogy történt a lakodalom? Kik hívták a vendégeket?]

— *Ó, hát ugyē minárlunk, itten van ollan... van | pozsovic. Ű szoktyák mondanyi, hoty pozsovic. Asztá gkkor mēnt, összehíta a vendiögöket, osztá gkkor ott ojan sok asszom mēk sütöt, fűözött. Kiészittiék a sok sütemiēnt, lēvák-ták a borgyuot, disznuot, hum, millen kerüöt. Éppárszo illen helēn usz szoktyák, hát a | zutuolsuot is odqatták.*

— [Ennivalót hoztak-e a vendégek?]

— *Akkor a vendiögök, ugyē mer miko kiész'ögel'öttek, má akkor hoztak, vüttek, tojást, csirkiēt, osztán tejfölt, turuot. Akko, miko má élkiészítetttek mindēnt, még'gyütt... mer, hát átalába vasárnap van a lakodalom, mikor mēk-kezdüödöd, diēre összehíták a... nászniēp összeüt ebiēdre. Akko [mint] mēg-ebiēdöszték, akko elmēntek a mēnyasszonyos hászho, emēntek esküvüöre. Osztán akko mire esküvüörü hazamēntek, arra má od vuot a zene, banda. Akkor osztán este, miko mēntek a vendiögök, akko mēgin vittek mind eggy... eggy-ēt tányier sütemiēnt, akko vittek, attak a mēnyasszonnak vagy a vüölegiēnnak, mēllik hēre mēntek, piēnszt. Akkor a lányoknak attak törüöközüöt, riēklinek valuo anyagot,*

* Vö. MNyj. XII, 193—210; XIII, 173—90; XIV, 117—33; XV, 143—56.

fiérfiaknak is hát törüöközüöt még osztán ümögneg valout, vagy | kiész üngöket vitték nekik.

— [Hogy kezdődött a vacsora, mit hoztak be először?]

— *Osztá akkor, mikor mēkkezdüödött a vacsora, akkor vittiek legelsüöbe a huslęvest. Akkor a huslęves után még gyüt hus, mártás. Akko mártás után mēk szoktag bevinnyi riętest. R'ętes után még a husoskáposztát, akkor a husoskáposztata utá mēG | vüttięk a rizsát, akko még a tejfölöst. Akkor a tejfölös után | még viszik a pęcsönyięt, pęcsönye után sütemięnt, tortákot, oszták ko utáno męgvan a vacsora, akko még męty hát a mullaccsáG.*

— [Hát inni nem szoktak közben?]

— *Ā, dē, hó jā, arru nēm szoktak efeletköznyi. Hógynē. Hát közbe ittak is.*

— [A menyasszonytánc mikor van?]

— *A męnyasszontánc az akkor van, amikor má męgvan a vacsora, osztán | má 'ęfél felię jár az idüö. Akko osztá kügyün a męnyasszon az asztaltu, hát hotyha viszik valahová, viszik a leg'ęnyöshászho, vaj... hát, miko hun... hun, hogyan gyün. Akko szta bękötik a męnyasszon fejięt, akkor osztán beviszik, akkor elaggyák... a vüöfięrök aggyák el. Káttyák, hoty hát eladuo ja męnyasszon. Mēk hát mondanak pęrszę hozzá ęgy vęrsöt is, amit ięn nēm tudok.*

[Elmondta: Ferinc Vincéné Varga Erzsébet, 34 éves.]

Somogyszob, Somogy m. A felvételt Végh József készítette 1961. márc. 8-án.

— [Hogy tették el régen a káposztát?]

— *Hát ugyę, mökpućó"tuk délelő"t szépęn. Akkor kimostuk a hordó"t, akkor estę nekiátunk kettęn, hárman, a szomszédok vagy | hát az ismerősök, és ęszętük. Akkor mögmostuk a lábukat, az embörökét, és beleátak a hordó"ba, osztán szępön beletöttük ęgy vejlingba vagy ęty teknyőbe, és osztám beleöntösztük a hordógba, azok pedig ę | gázóták. Ugy montuk, hogy gázúták. Ē | gázúták a káposztát. Hát ugyę esz tudom rő"la mondanyi.*

— [Azt tessék elmesélni, mikor fogtak hozzá az aratáshoz, mit nézett meg előbb a gazda?]

— *Hát ugyę, hogy mögęrött-ę a buza, mikol löhet aratnyi. Ēmöntünk nyóc órakkor aratnyi, ugyę. Ēm má tizönhárom¹ éves koromba arattam. Má én akkor vótam marokszędőü.*

— [Hát ki kaszálta a búzát?]

— *Az ędősapám. Asz ka... az vót... asz kaszáta lę a gabonát, mindig.*

— [Akkor mibe rakták össze a búzát?]

— *Kęrzbę raktuk össze.*

¹ A harmadik szótag is hangsúlyos.

— [Azt nem így mondták itt, hogy kereszt. . . Kicsit másképp. . . Nem így mondták, hogy körösz?]]

— *Körözbe. Körözbe vót ragva a buza, körözbe. Igen.*

— [Na és meddig maradt köröszbe a búza?]

— *Hát ugye, három-négy hétig, hotyha ugye aszt akarták, hoj jó kiszárogyon, hogy masináho lehessön azonnal szállittanyi, ugye három-négy napig kihhaták a me. . . három-négy hétiig a mezőn kihhatták, és akkor uty hortág be kqzálba, és akkor ugy mönt a cséplőgép. Az mög emasináta.*

— [Hát mielőtt nem volt gőzgép, akkor hogy történt a cséplés?]

— *Akkor ucs cséplőték az öreg embörök.*

— [Látott maga ilyet?]

— *Hogyné. Az öregapám is. Az öregapám is csépl. . .*

— [Hol cséplelt?]

— *Ot kint. Szürünek monták. Fősarabóták a gyöppöt, osztá oda lē. . . szé-pön kisöpörték, akkor lēterögették a kévéket, és ot kicsépöték, osztá mikor má annyí vót a szöm, akkor összesöpörték.*

— [Hogyan tisztították meg a szemet?]

— *Uty tisztították mög a szömöt, hogy mikor a cséplézs végetért, talá egy nap, ké't nap vaty három nap, ugye mennyi mennyiségü vót, hány köröz vót az a gabona, mikor végetért annak az écséplése, akkor összetakarítottág zsákogba, osztá akkor ollan kézirostán löt fölrostálva, kinn ott a szé'rün. Ahol a cséplézs vót, oda. . . ot rostátuk lē. Ké'zze, ké'zze hajtottuk a rostát, és ugy löt mök-tisztidva.*

— [Hogyan szedték le régen a kukoricát?]

— *Ugye régön csak lētördētük a mezőn ugy a. . . azom módon, hogy a csumába bem vót, és hazavittük. Akkor este összegyüttek a szomszédok mök hát az ismerősök, osztán fosztottunk odahaza. A szobába. É'féliG, tizenégy órájig, ugye meddig ki nem fogyot. Három-négy kocsi kukorica össze vót öntve a szoba közepire, és akkor fosztottuk ki. Akkor.*

— [Megkínálták-e valamivel a kukoricafosztókat?]

— *Mög. Igöm, mökkináták. Ugye savanyópaprikával, jó könyérrel mök hát ugye kizs dióval, kis szőlővel, ami vót, ugye ojasmit szoktak bevinni n'ékik.*

— [Téli esteken szoktak-e tollat fosztani?]

— *Szoktunk. Szoktunk.*

— [Még most is van?]

— *Mast izs van. Mast izs van.*

— [Hogy szokták megrendezni, hogy ne legyen unalmas?]

— *Hát uty szoktuk csinyányi, hogy oda is a szomszédokat össze szoktuk hivnya este, ugye, akkor osztán oda küzétük egy asztára a tollat, és uty körül-ütük a szomszédasszonyokka, és uty fosztogattuk. Uty fosztogattuk. Három*

este, négy este is fosztottunk vagy egy hétfig is, ugye mennyi vót a tolnak a mennyisé'ge. Annyi idejig hát ugye minden este összegyültünk, és fosztottuk.

— [Hát az áldomás mikor volt?]

— *Az a legutósó este vót. Ęk kis sütemén, ěk kizs borocska, vagy amit ugye hát ěröndöszttünk ěra az alkalomra. Vagy ěk kis tēja, osztá mögittuk, mikor a vé'gzeD vót. Má mikor ěvé'gzödött a tolfosztás.*

— [A legények jártak-e régen tollfosztóba?]

— *Hát ugyan ide mihozzánk ugye nem jártak.*

— [De régen, kislány korában?]

— *Hát ugye, akkor is... mihozzánk legényök sohasē jártak. Nēm jártak, ugye, nēm. Ęn csak ezöket a | zasszonyiakat szerettém, szóval a jó barátnöket, mög illesmit. Legényöket nēm járatunk ide. Nēm járatunk. A legényök nēm vótak fosztanyi tollat. Nēm vótak.*

— [Hogy szokták a disznót megölni, ezt tessék elmesélni!]

— *Hát ugye ē szoktyuk hinnya a... aki hát másik évbe, má előbbi évön is szokod vágnyi, aszt az emběrt. Osztán lěöli, mökpörkölik, behozik, szědbontik, belét kivöszik, osztá aszt ěboncsuk. Akkor osztán töccsük be'üle hürkát, kálbászt, mindön fé'lit, csürkát. Hát így foglalatosgoggyunk vele.*

— [Mivel kínálják meg a vendégeket?]

— *Hát ugye dére szoktyunk (!) káposztát főzni. Vacsorára tésztalevest, kis hus sütnyi, kis kalbász sütnyi. Akkor mök pogácsát sütnyi. Hát, uty szoktyung (!) vele ělbányi.*

— [Volt-e kotyolás ebben a községben?]

— *Hát ide nēm vót be sěnki mihozzánk, sěnki nēm vót kotyaonyi. Nēm vót.*

— [De másfele voltak?]

— *Hát löhettek másfelé, de ide nēm gyüt sěnki sē mas má, ěgy darab uta.*

— [Régen volt. Tudna-e arról valamit mondani?]

— *Hát hogně. Bevüttěk ěty fát, osztá ráüt az, aki... gyerök, osztán kotyót rajta.*

— [Mit mondott?]

— *Nēm tudom ěm, mit el nēm mondot, sok mindön félerü beszět. Hoty sok csirke lögyön, mög mindön fé'le, sok kellön a tojáZsbu.*

— [Igen. Ilyeneket mondott.]

— *Illenyöket mondot.*

— [Hát aztán mit adtak a kotyolónak?]

— *Ę kizs gyümöcsöt vagy ěty pár almát vagy akármit, ami häd vót. Mög ěty pár krajcárt is, vót ojan helön, ahun kaptak, ugye. Más nēm.*

— [Hát subárolni szoktak-e?]

— *Szóktak.*

— [Az mikor van?]

— *Hát az rëgget szokot lönnyi, izé. . . aprószentökkor. Hát ém bizon nëm igön szoktam üked beeresztenyi, mer igöm mök szoktak vëryni engömet. A kòr-báccsa. Oszta nëm engettem be üket. Ha begyüttek is igën-igöm mök szoktak engöm vëryni. Nëm engettem igön üked be hozzánk.*

— [Hát farsangkor, húshagyókedden milyen szokások voltak?]

— *Hát, ugyë, süttöünk ë kis fánkot, a fiatáság ëmönt a bálba, ugyë. Ëszoktunk mink is mönnyi, vót rá eset, hogy ëmöntünk, má ugyë ujjaban, de hát más nëm tudok ërű mondanyi. Ot jót mulatot mindönki, jó érészte magát.*

— [Milyen játékaik voltak régen a lányoknak. Cipózás, lilázás itt nem volt?]

— *Ígön, de vót az is.*

— [Hogy volt a cipózás?]

— *Asz, hoty karéba átak, akkor ëty kin vót, és az mönt körü. Akkor hádba ütötte aszt, amölliket akarta, hoty hát fusson utánna. Akkor, mikor elérte, mögent hádba ütötte, akkor az beát, akkor a | zujjabban, az mög, aki. . . szóval, akit küütött, az mög mögent másikat ütöt hádba, osztá ot futkostak körös-körü a kör mellett.*

— [Hát a cicázás mi volt?]

— *Asz nëm tudom. Asz nëm tudom.*

— [Az itt nem volt szokásban!]

— *Az nëm vaot, az nëm vaot. Ez a | izé vót, ez a cipó^uzás.*

[Elmondta: Tislér Anna, 54 éves.]

Kaposgyarmat, Somogy m. A felvételt Balogh Lajos készítette 1961. márc. 18-án.

— [Hogyan készülödnék az asszonyok a disznóöléshez?]

— *A disznóölëshő? Hát ugyë ot kin előb röndöt tösznek. Tëknyöt, mindönt ëtisztogatnak, ami hát | beleraki az embör a. . . ta kis hust, mög eszt is, aszt is. Van [úgy, hogy] tanár ur, hogy aki nëm szokta mökköveszteni a szalonnát, tuggya. Csak. . . szóval nëm vízbe. . . é'n szoktam mökköveszteni, de itt a nászasszonyom, vagyis hát itt a szomszídba (!), hát má m'úta itt ëgybe vagyunk, ezek csak huzzák lë azonnal, mingyá. De ën szerettem mökköveszteni, mer akkor a vizet, ami bem van a disznóba, még (izmos?) viZ, az akkor abbu kifol. Oszta akkor, mikor persze bem marad a viZ, amibe mökföl a. . . az a szalonna, de annak ki kö^u süni. Akkor mikor ak kisül, akkor áll el a szalonna zsirgya. Akkor három esztendejig is, ha möktakarë^{ti} az embör, hogy valami f^lérög vagy valami be^lë në mönnyön, lëzárgya v^léndü^ube, akkor ugyë, akkor eláll as sokáik, ha hozzá nëm nyul az embör. Dehát ha hozzányul, akkor fogyogat. Igön. Oszta akkor, aki mök hát nëm szokta, ugyë, am mök csak hát lëhuzza, osztá uty süti ki a szalonnát. Oszta akkor a bë^lt is. Hát ugyë fiatalabb, jobban. . . hát ën már nëm, de valamikor. A bë^lt is ugyë elbontyák, kitisztogatik, mögvakarják eset^lë, osztán*

akkor fölfujják. Mindön éggyet, aszt a v^ékombélt, fölfujják. Oszt ujjam, mind e... mind ez az öveg ë. Ujan sz^eép az a bé^l, hoty tiszta, n^e lögyöm ben s^emmi. Kifogatni, esetleg mögmosni küvürü, akkor kiford^éttani. Kalánnyét^o (?) bele-dugni, osztá kor kiford^éttani. Akkor ami belü vót, asz küvü maratt, akkor aszt arú elsöbe l^emos^sák melegviz^eekkel, azután hideggel. Akkor szoktunk rá sz^eni³ hajmát is, ij^en nyers hagymát, am mög jobban l^emarginya. Oszták kor, mikor hát aszt mongyuk, mast jó^u a mosás^sa, akkor osztá gyün a ké^zre, ë kis meleg vizet rájja, akkor vakargyuk l^e. Rá a d^eszkára, vagyis naty szék sz^elire, akkor késsel l^evakargyuk aszt. L^em^egy róla, ujan tiszta az a bé^l, az a vékom bé^l, mind ez az öveg. Oszták kor abba bel^etölt^eni. Elöbre még valamikor, bizo, kukoricakás^át tö^ütött^üng bele. De az is jó^u vót, tanár ur. Jó^u bizo. Mögöttük, sztá még mast is éⁱlök tüle, n^eé^zze j^e. Osztán, han^em mas má csak rizsa, má kicsit urassabb az embör. Mas rizsa mök hát burizs, mög n^em is tudom mit isz szoknak bele hozni. Osztá mas má avv^a tö^tögetnek. Hát asz mongyuk, hogy mast így job má. Má kukoricakás^át n^em öszünk, aszongyuk. Hát akkor... akkor osztán, hát mos má osztán n^em köll. Osztá hát akkor, ki hogyan szokta, aszt a hurkát isz sz^eéⁱpön kiföznyi, vigyáznyi rájja, hogy el n^e pattannyon benn a vízbe. R^qhuznyi kis vesszöre, vagyis füs^zfa vesszön^enek nevesztük, ara belehuznyi, hogy n^e ugy éggyenként kalánny^a köjjon kiszödögetnyi. Han^em asz csak mökfog^ggyuk a két vé^git, abba |fözde^ébe, asztá kivösszük, kiemejjük. Mingyá mökhül, mökkeményszik, osztá hát azutám van möksüde. Maj még aki vacsorába is akar belüle önni, mikor elö^p kiföl. Mök hát szinte ë kis májas szokott az embör tö^ütteni, kis svákli^t, ë kis kalbászt, első^übe, amikor... mikor mijen disznó^u ö^ütünk, tanár ur, ami gyutott, asz tö^ütött^üng belüle. De hát mas má ugy vah, hogy ëk kicsit többet is öl az embör. Ki éggyet, ki kettö^üt, ki ity, ki ugy. De valamikor még, mikor ^één vót^am, még mink csak éggyet-éggyet ö^ütünk, de n^em izs vót^a naGy. Esz mög n^e mongya ám suhun s^e, tanár ur. Mer ez így vót^a. Ity hát osztá ki, hogyann azéⁱ mast isz szokta, ugyë, eszt a b^esör^ész^t hogyan élát^eni, mök hogyan étaláli. Hun só^usra találi el az embör, hun só^talannyab, de mindig jobb a só^utalán, mer azutám még mög löhet só^uznyi ëk kicsid, de kivönni n^em löhet má belüle. N^em bizon, tanár ur.

— [Ebédre mit szoktak főzni?]

— Minálunk, tanár ur, ritkám van ebédre főzve, csak májjat szoktunk sütni, mök hust. Mer hát n^em löhet fő^üznyi, ugyë addig n^em vé^gzünk a disznó | b^esö^ü-re^ésszè mög az észöd^essè. Ugyë nincsen... a vöm szokta észön^eni, nincsen hentös it, hát hogy az élát mindönt, a hentös. It nincsen. Hát szöval mindönki a magájét, ki, hogyan elszödi, uty használja el. Osztá hát akkor csak ë kis májasz szokot lönni ebé^édre, mög osztá^énd^ék, hát mongyuk ë kis hus. Könyeret, mök kis savanyó^ülé^k, ha van. De hát ha nincs, akkor csak... csak hus, mer mazs van.

² Valószínűleg 'kanálnyelet, a főzőkanál nyelét'.

³ szelni

Mas disznó^uölézs van, asz mongyuk. Hanëm häd vacsora, akkor hát van. Ha esetleg van a faluba vagy vidéⁱkön is ujan lányom vaj fijam vaj tesféröm hogy ëhijom vacsorára, akkor hát ugyë akkor szok vacsora lönnyi. È kis leves, disznó^u-huzsbu, frizs disznó^uhuzsbu főzni ë kis levest. Melléⁱ ë kis rizsát vaj paradicsomot vaj hát, akármit, hogy melléⁱ lögyön. Akkor mögen hürka, [sült hús,] kó^ustulásra ë kis kalbászt is. Mer sokat abbu nëm löhet, mer én is nagyon szeretöm, mök talá az a másík [felebarátom] isz szereti, osztá hát . . . hát azéⁱk kicsit kó^ustulásra, hogy uristej jó^u ize van-ë. Mindë hogyan, hát szóval asz szokot lönni akkor.

[Elmondta: Takács Sándorné, 73 éves.]

Szárász*, Baranya m. A felvételt Balogh Lajos készítette 1963. nov. 20-án.

— *Hát a mënyëkëzõ ugy vòt, hotyha ëgy ëfjú pár . . . készültek, uty, hogy el . . . ëssze | vövöggyenek, akkar elmënt ë legény, és megbeszélte ëgy ulyan rokony félével, ulyan nadnënyivel vagy ulyan matusájával⁴, ulyanval, és mëgmonta, hogy hát mënnyën ël ës ahhoz a l'ánhoz, amëllyiknek õ szereteje vòt. Akkor osztá elmënt, mëgmonta annak ë lyánnak, aszngya, nézzecs csak, tá aszngya, hot te szereted eszt a legényt, én azét jöttem, met õ ide küldöt hozzát, hoty hát mégis, hotyha akarsz, akkar mongyad [meg] nëkëm, és sztá megmongyuk, mijen eszte jöjünk, [hogy hát] l'ánkérõ lögyën.*

Hát jól van, akkor mëgmonta a lyán, odahitta az édësannyát, ot (?) má-májá, mëg ë | zapját odahitták. S akkor kérdëszte a . . . tabé (?): ez a legén kërink töled, és mit szólnak hozzája, hogy ël . . . ël lehet-ë mënnyek hozzája, vagy nëm. Hogy mongyák këtëknek az akarattikat. Akkar az apja asz monta, no fijam, ha neket teccik, akkor nëkëm is teccik. Nem én kell ëllyek vele, ha⁵te kell ëly vele. Amijent választosz moszt, ulyan lëszën örökre. De te nem zsák kifordítani, hã⁵ ez véglegës.

Akkor ugyë mëggondolkoddzott a lyán is, mëgmonta mifel'e mondanivalója vòt annak ë nënyinek, nadnënyinek, annak, matusájának. S akkor osztá az elmënt, s mëgmonta ë legénnek. No akkor megbeszëlték ë dolgokat, hogy mijen ësztë jöjjenek el lyánkérni.

No hát usz . . . úgy vòt a szokász, mindik szombaton ësztë vòt lyánkérés. Akkar odamëntek, [fogmeg? odahívogatta] az õ rokksóságát, ë két-három ëmbërt, s vele vòt négy, négyem vòtak vele. Akkar vòt nëkë olyam baráttya, legény, amëjiknek puskája vòt. Akkar lü, amikor adak⁶ mekkérték ë lyánt. Akkar asztán kezét foktak, met ugy vòt, ugy miha . . . moszt is emlékszëm, miha látnám is, mikor kezét foktak it ëggyik e másyql, ës leöntötték ë borval, akkar

* Ugyaninnen az alábbi adatközlõtöl HEGEDÛS LAJOS közölt szöveget Moldvai csángó népmesék és beszélgetések c. könyvében. Bp., 1952. 165–82.

⁴ nagynénjével, l. román *mátusa*

⁵ hanem

⁶ azok

kün lött az a legény. Az leste, lészteg bé az ablakon, hogy mikor fëlemelték ë kezüket ë szërëncsés órába, akkor kün lött ő. S akkor mind'á tutták a szomszédak is, no masz lyánkérés vót váláhol. S akkor szépen. . . akkar asztá leültek, akkor asz szépem még ëlbeszélgették ë dolgokot, ugyan hogyan lëgyen, hogy. . . hogy job lëgyen. Fialolknak kévántak sok egésségét, szërëncsét ë házasetükhöz.

S miután asztá evel végzettek, akkar kövëtközët. . . , akkar a másik nap elmëntek ë paphoz, lekezelttek ë papná. Akkar onnat hazajöttek, akkar eszte csinálták ë logodná.⁷ Az a logodna ullyan, hogy ott az egész folnak ë lëánya legénnye mind ot vannak, táncolnak. Akkar egész éjel. Akkor még [ott?] zöregék is, a rokonyok, azok is végig táncolnak ottam, mulatnak. No, az egy logodna, mulactság, lakadalmi logodna. Mikor osztandék abba ë logodnába ugy van, hogy mikor bémëntek, a legény aggyik künn ül, amég mënyasszony | sutuba⁸ van. [Volt] nálunk ugy, hogy mind van [nindnél?], akkar ot van ullyan szóba csinál, ullyan ká. . . itt ugy mongyák kájha nëkë, fëlcsinálva szépen, s annak os sutuja be. Akkar az a l'á. . . mënyasszony a sutuba [ócok?], akkar a lányok elő vótak mind, őrzötték ott a mënyasszont a sutuba. Mikor jött e legény, akkar kérte az a. . . a. . . vórnicsë.⁹ Mikor kérte, no aszngya, mos jövüink, aszngya, maj egyvel keveşsëbben lësznek, aszngy. Dë. . . nem igaz, mer nem aggyuk ki. Hã, akarjátok, nem akarjátok, ugyis kivëgyük. De nem egésszen nem ugy van am, még nem, meg nem fizetik, nem aggyuk ki. Hát akkor osztandék vagy cukrot attak, ilyen bom-bonyét¹⁰ attak vagy zahàrt¹¹ attak, olyan kocacukrot, itt-ugy mongyák kocka-cukor nëkë. [Ugy hát, hogy] mindëjniknek kellett adni, ész asztá ugy. . . akkar kivëttük ë. . . nyirászat.¹² Nyirászó vót nem mënyasszo, csak it mongyák ugy, ugyë szájam rájaszokott, ugyë. Akkor a nyirászat kivëtte. Ot van asszony, amëllyik ot vagyam mindik, hogy asz tuggya annak a dolgát rëndezni. Akkar kivëtte szépen, s akkor bëhoszták a nyirëlt¹³, s akkor még ësszették ë kezeikët, akkar még ész szërëncse szólás, lëöntötték borval, s akkor kün még löttek kettőt, hármat is. Mikor kün löttek, akkar asztá kimënt ë l'ány, az. . . mënyasszony. Kimënt a nyirël is, az a nyirásza, kimëntek mind ë ketten, s akkar kin csináltak egy nãgy övestáncot, aszt a kerek táncot, ami. . . mind ëssze vannak fogó. . . fog-lólva. Mikor asz táncolták, akkar egy ësztambol¹⁴ diót, mëktötöttek egy ësztambol¹⁵ dióval, s akkor, hogy ke. . . az a. . . mindëнки a szélin vót, ugyë kerüték aszt a keringötáncot, szé. . . mind kéz. . . övessen, zövestánc, nem tudom magyarü hogy mongyák, magyar neve, nem tudom. Mikor táncolták aszt, akkor [néhány érthetetlen szó] lán, az a mënya. . . nyirásza fëlhãgott a fën ë lépcsön,

⁷ eljegyzést, l. román *logodnã*

⁸ sutba

⁹ vőfély, l. román *vornicel*

¹⁰ lásd román *bomboanã* 'cukorka'

¹¹ lásd román *zahãr* 'cukor'

¹² menyasszonyt, l. HEGEDŰS, i. m. 335.

¹³ vőlegényt, l. HEGEDŰS, i. m. 335.

¹⁴ véka, l. román *stambol*

¹⁵ esztambolt

az ajtó előtt vót a tánc. Akkor onnat a ga... tőtésrő, akkor félvütte aszt az esztambolt, [és onnan] bezúrantotta ada jē táncnak ē közepibe. Hú de szerettem vóna aszt lefénképezni. Aj, de szép vót. Űr ropoktatták mindēnki, hocs csak rája mēnt, ud ropoktatták. Mindēnki kapatt ugyē abbol a dióbol.

S akkor osztán ot törték, akkar miután eszt ot megētték, ugyē ē diót, no mosz vége lēd diónak, akkar asztám még inditattak, még ēggy ullyan táncot, még ēggy ullyan övesset. Akkar a nyírásza vette az ő kis naszalluját¹⁶, amellyik nēki kellett lēg, kisanaszalluja, az a... az ēggy |nyámja¹⁷ vót, ullyan rokon félije, od vészárája¹⁸ vót, ugyan közēlēb való rokony. Akkar az vettén ēty kár-tēcskát¹⁹ a borval, vitte, s ē nyírásza vitte jē kancsót s a pohárt. Akkar ahonnat kezdőttek e legényēk s a lányok, akkor a nyirēl mēnt jobra ē legényēk felē, tisztēlte ē legényēkēt, ē pedig ē nyírásza tisztēlte balra jē lányakat. Mindēnikēt, aki csak a tánczba vót, asz mindē[niket]. Mikor végzēttek ē zegészvel, akkor a tánc fojt elé, hogy úty, hogy a többiēk is... azokat is meg lehessenek tisztēlni. Kor szépem mektisztēlték borval őket, s akkor, mikor vége lett imándég g tisztēletnek, akkar vége lett a táncnak is. Akkor ugyē csináltak akkor osztá ullyam mijēt, ēnnivalót, ugyē mind ēgy vacsarács csináltak, készítēttek vacsarát. Akkar mi... mikor annak... akkor bēültek, akkor imándék, tuggya ű má, a legényēk, lányok, körülbelül így éféli tájba, éféle után. Akkor azok elszóróttak, mind azaknak elhuszták aszt ē... a mársot, azak asztá hazamēntek, mindēn lány, legény, azok mint hazamēntek. Akkar marattak a... a |zembergk a párjaikval, mindēnki, a rokonság, aki meg vót hiva, azak ot marattak a... kor azaknak tētték e vacsarát, akkar ettek, ittak rēggelig. Rēggelik, s akkor osztándék [miután] vége let rēggel, akkor szépem mēntek haza. S akkor úty, hogy ez mēnt körülbe... mēnt, másnak mēnt hat hétig es, másnak mēnt két hónapig is, másnak mēnt csak három hétig, ahogy vót az üdő, tuggya, ja fűrsang. S akkar miután asztá... akkar asztándék kesztették asztá, készültek rivóhejēn (?) mēnyēkēző-re.

[Elmondta: Benke Jánosné, 57 éves, a moldvai Diósfaluban (Geoseni) született.]

Szellő, Baranya m. A felvételt Balogh Lajos készítette 1963. nov. 21-én.

— [Hogyan készülődnek a kenyérsütéshez?]

— *Hát fölményünk a pallásra, lēhozunk a sūtőteknőt, akko lēhozunk a lisztöt, ko mēkszitájjuk, és akkor a kovász má mēg van ásztatva, kovászt tēszünk, s akko hagyunk kēni. Ko, mikor jó mēkkēt a kovász, akkor meleg vízzel sót bēlę, és akko bēdagasztyuk. Akko mögen haggyuk kēni valameddig, és akkor a szakasztógba belerakjuk. [Valaki bejött a szobába.]*

¹⁶ nyoszolyóját

¹⁷ rokona, l. HEGEDŰS, i. m. 334.

¹⁸ unokatestvére, l. HEGEDŰS, i. m. 346.

¹⁹ lásd CsángSz. kártyacska 'kleine Holzkanne'

— [Szakajtóba...]

— *Igen. Szakasztóruhákát beletakjuk, és akko beletészünk a kényeret. Akkor kezdünk a kemincét fűteni. Mikor mekfüllött a kemince, hoty | má tuggya az a gazdaasszony, hoty hát meddik kell. És akko sütőlapátra ráöntjük, megmosunk a kényeret, megvágunk késsel, betészünk a kemincébe.*

— [Hogy szokták fűteni a kemencét?]

— *Hát rőzsével vaty hát fával, kinek mi van. Asz berakjuk, és...*

— [...és tüzet...]

— *...tüzet meggyujtyuk, osztán akkor az ég benn. Ha mek kő piszkáni mindék, hogy mindenüt mekfüjjön a kemince. S akko berakjuk a kényeret.*

— [Mikor jó a kemence?]

— *Miko uty szikrázik a feneke. Miko ugy avval a piszkafával mekpiszkájuk, és usz szikrázik a feneke. Még akkor fejár lëssz a kemince, akko nem feketé. Miko mekfüllött. Oszta két óra hosszájik haggyuk a kemencébe, akko kiszëgygyük, sztán így van a sütés.*

— [Szoktak-e kisebb kényeret csinálni?]

— *Szoktunk. Lepént isz szoktunk, meg oan kis pompost is, aszt is szoktunk csiný.*

— [A pompos miből van?]

— *Hát, téstábu vészünk el, osztá ojan kis gömbölü marad, az oan kis kényér.*

— [Azt is a többivel...?]

— *Aszt is a többivel, csak aszt előp ki kő vënni.*

— [Hát a lepényt hogy csinálják?]

— *Hát a lepént | a lapáton elnyomkoggyuk, mekkenyünk zsírral, sót tészünk rá, szt betészünk a kemencébe. De lángost is szoktunk.*

— [Az más?]

— *Az más. Asztat, mikor má úty félig meg van fülve a kemince, akkor át | lapíttyuk aszt a téstát, s akkor | kemincét elpucójjuk onnan a parazsat, és akko meksütünk. Belü még van tüz. S szérü, itten meksül szépen. Ko asz mekfokhajmázunk, megzsirozunk, és ugy észünk.*

— [A kovász miből van?]

— *Hát a kovász. Előtti sütézbül hagyunk ëty kis téstát. És akkor lisztel asztat összemorzúsújjunk apróra, hogy mekszaraggyon. S akkor az beasztassuk meleg vízbe, meg élesztőt tészüng bele. Akkor avval tészünk kovászt.*

— [Szoktak-e valamit tenni a kenyérbe, komlót...?]

— *Hát, van, van akik (!) töz bele krumplit is. Mëkfőzi, megreszeli vaGy átnyomi, és akkor aszt is beletészik.*

— [Azzal jobb a kenyér?]

— *Hát ujan puhább a béle.*

[Elmondta: Halász Istvánné Varga Erzsébet, 76 éves.]

Összeállította és lejegyezte: BALOGH LAJOS

Botykapeterd, Baranya m. A felvételt Végh József készítette 1963. okt. 23-án.

— [Ki megy el megkérni a leány kezét?]

— *Úgy vót, hogy a gyeröknek az apja mönt el mög az édösannya, és azok kérték mög a lánt. És akkor, ha monták, hogy elmén, azután má bátor vót a gyerök is mönni. De addig nem mönt a gyerök, míg a szüleji mökkérték. Ha jó szót montak, hogy elmén hozzá, akkor azután má mönt a gyerök is. Mikor ez möktörténődött, a kéretés, akkor azután csinyátak az eljegyzést [így!]. Szóval azután történődöt mög. Hád gyűrű nem vót ám akkor még, csak összemöntek, és akkor fizettek a lánnak mórinkpénst abba az időbe. Kinek száz forintot, kinek százötvenet vagy nyócvan forintot, hogy azon vásá. Hát vásátt a lány abba az időbe a ro... közeli rokonyoknak, a vőlegénnek, a rokonnynainak minnyának vagy asszonnak fejkendőt, férfiaknak zsepkendőt, az adott ajándékot a möny-asszon. Akkor möktörténődött a lakodalom. Akkor...*

— [Hogy hívogatták a vendégeket? Ki híttá meg?]

— *A násznagy mög a rokonyogbu. Közelebbi rokony mönt vendégöt hínni. Az egész családot möktisztóte, és emöntek. Abba az időbe nem vót ajándék. A mönyasszonnak nem vöttek ajándékot. Hanem attak tisz [így!] fillért, húsz fillért, ötfen fillért, vaty hát hogyam mongyam. Vaty forint. Ugye forint vót akkor. Hát.*

— [Na hát valamilyen csirkét vagy bort nem vittek a lakodalmasházho a meghivotak, a vendégek?]

— *De vittek. Kosarat, vittek rétest, tíkot, asztán bort is eggy-eggy üjeggé, mindön rokon. Hát.*

— [Hát mit vágtak a lakodalmas házná?]

— *Hát ki mit tudott. Marhát váktak. Akkor, ha disznót is váktak, hogyan vót a lakodalom, mer akkor nem rövid lakodalom vót ám, hanem möktartották két nap, három nap a lakodalmgt. Köllött akkor bor is sok, mindön.*

— [Hát tessék mondani: délelőtt vagy délután vót az esküvő?]

— *Hát jobban délelőd vót. Vót, hát akineg délután vót is. De jobban délelőtre hatták, mer akkor nagy vót a parádé, mer kikérték a mönyasszont. Akkor ott a vendégök szóval kikérő cédulákra írtak valamit ojan tréfaságokat. Asztat mök köllött [így!] fejteni, a legény rokonnjai, azok fejtögették mög.*

Osztán sok idő. Mer háromszor möntek kikérni. Harmaccorra atták a mönyasszont. Akkor szépön évezették a házho. Ot mögen békerte a vőfjé, a házho.

— [Na most mi vót ebédre?]

— *Hát paprikás, szóva gujás. Vacsorára mög vót tésztaleves, hú... főt hús, tötöt káposzta, sít hús, rétes. Torta nem, mer akkor még nem vót torta, csak rétes.*

— [Mikor vót a menyasszonytánc?]

— *Mënyasszontánc? Hát idehāgasson. Akkor nem vót mõnyasszontánc. Nem vót mẽnyasszontánc, hanem mikor a mõnyasszony az asztātú kiszát, akkor sorba csókóta a népeket, minnyát. Akkor atták az ajándékot. Ki, mit észánt? Tisz-húsz filléröket, a mõnyasszonnak. Mikor szélett ē haza, másnap röggē, mikor a mõnyasszont fõtekerõsztették, hogy mõnyecske [lett], másnap röggē, nem éfékor, mint mast, hogy má akkor járja a mõnyecsketáncot. Akkor röggē akkor újra mõnyecskefévē mõkcsókóta mögen a vendégöket sorra. Mögen attak egy kis ajándékpénszt. Mõg mikor mõntek haza a lakodalombul a rokonyok, akkor mögen mõkcsókóta öket a mõnyecske, és akkor atták a pénst, mögen ety kis ajándékpénszt, így elütre [?].*

— [Hát kedves néni, valami tréfa nem vót így a lakodalom más napján, harmadik napján?]

— *Ēsõ éjjelön.*

— [Na mi vót az elsõ...?]

— *Ó hát jáccottak. Fõkészütek, kendõrt váktak, tilótak, oszt embõrbü csinyáták aszt a kendõrvágót.*

— [Tessék elmesélni ezt bővebben, mert ezt nem értem.]

— *Úty történt, hogy egy embõr lëfekütt a padra. A másik ottan: nem jó a tiló, nem jó a tiló. Így a kezévē rángatta annak a kez... az illetõnek a kezét, mintha tiló lõt vóna. Akkor osztán mõk kõne ékēni. Akkor ekiátott az embõr, hogy van-ē itt egy jó fúró-faragó embõr? Akkor, aki nem tutta aszt a tréfát, odamõnt, hogy én tudok. Akkor odamutasztották neki, hogy mõnnyõn oda, és ékejje mõg a tilót. Így jáccotak. Akkor a nagy nevetésre vége lött annak a játéknak, mer hogy mõk kellõt neki ékēni az embõrt.*

— [Hogy készülnek hozzá a disznóöléshez?]

— *Hát nem ojan naty készülõ... Este mõkpucolik a hajmát, ami beljār. Akkor másnap, mikor vërad, akkor mõgõlik a disznót, mõkpõrzsõllik, mõgmossák, fõbontyák, akkorra gyünnek az asszonyok. Akkor a bëlnt kipucóják, hurkát tõtnek. Van, aki fõz. Am mēk készíti a jó tõtöt káposztát. ...*

Este hát sorba. Röggē savanyú levest fõznek, hát mõk sít hús sitnek. Ez akkor a delet is ēviszi, mer dërre nem készítnek, csak vacsorára. És akkor össze-gyünnek, mõgvacsorának, és ētréfákõznak isznak, mullatnak.

— [Van-e itt nyársolás?]

— *Vam biza.*

— [Hogy történik?]

— *Hát odatõszik a nyársat az ablagba, asztán mõkkocolik az ablakot. Akkor tõsznek rá hurkát, húst mõg a disznó valagát. Aszt is rádugik, hogy had rágják, kõnyeret hozzá.*

Íty történõdik a tréfaság.

[Elmondta: Papp Jánosné Dávid Erzsébet, 74 éves ref.]

Cun, Baranya m. A felvételt Balogh Lajos készítette 1962. január 20-án.

— [Na Bene néni, akkor megkérdezem, hogy a kendert mikor szokták elvetni?]

— *Juniuzsba, akkor má vettünk, a kendőrmagot. Akkor sz^épön oz betakarunk osz kapával. Akkor mikor asz kikelt a kendőr, azután vettünk lenöt is. Lent asz már kéjsőbben ety kicsit, a lenöt. Akkor mikor, tuggya, az betakartunk, akkor az megnött, vó^t ekkora, vó^t még ojan magas és ojan naty, hogy magassak. Akkor mikor lëarattunk a búzát, azután kesztünk, tuggya, fölnyüni ity kéjzzel. Íty tekertünk, osz nyüttünk, vettünk [‘vetettünk’] a lábunkho^z, akkor lëtöttünk, mégen vëttünk hozzá, akkor lëtt így mikor jóy két marokkal, akkor asz montunk ety ké^ve. Akkor aszt összeköttünk, vëttünk ottan ott az ajjábú, a tujéná [így!] összeköttünk, akkor oszt ott a szárát föjjeb mégen. Akkor tëttünk lë ity sorba. Mikor huz vó^t, akkor vó^{ut} az ety kalangya. Oz vó^{ut} akkor mék huszonöt-harminc kalangya is. Akkor ottan föltámogattunk ijen sz^ép kùpra mingyárt, akkor ott nagyon mëkszaratt. Mikor osz mëkszaratt, akkor elvittünk a vizre. Ott akkor sz^épön bele mëkkötöszttünk. Négy-öt-hat ké^vé^t is, össze, akkor így a többit mingyárt így rá annak a tetejére. Akkor az ëggyiket így visszahajtottunk ënnen is, mëg ënnen is, hogy a víz [így!] el në vigye, oz belevöttünk a karót. Ënnen, onnan akkor már nem tëttünk. Mer innen már akkor nem vihette el a víz. Akkor lëtakartunk sz^épön két felö^{ül} sárral, azut ázott, hat-hé^t nap.*

— [Most valami mintát vettek belőlle, vagy hogyan tudták, hogy jó?]

— *Akkor osztán elmëntünk hogy ity hat napra. Mikor meleg vó^t a víz, akkor öt napra, mer akkor elöp kiázott. Akkor elmëntünk, mëgnisztünk, oz belemëntünk a vízbe, akkor ety ké^vé^t kihúszunk, osz kimostunk, osz mikor lëhult a leveleji, lëpotyoktak ott a vízbe sz^épön, akkor mëktörtünk, akkor... eltörött, akkor montunk, na nem lëhet hazamënni, mer ki kel vëtni. Akkor ot marattunk, vagy ëthol montam, hotyha én nem gyühetök, nem gyüjök haza, akkor gyüjjenek utánnam. Akkor gyüttek kocsival, utánnam a lányom, vóm, akkor oz vettünk [‘vetettünk’] ki minnyájan. Akkor hosztunk haza. Akkor ëthol a kerbe sz^épön kiteregtünk ëggyënként. Sorba. Akkor ot mëkszarad’, akkor összeszëttünk, száratt el, öt-hat nap is kihúzo^t jó^u idö^ube. Akkor összeszëttünk sz^épön, akkor betëttünk a pajtába, od va^t ety hé^tig. Ot pihent. Akkor kirakunk, mikor gyütt a jóy idö^ü, akkor vót az a körü. Ráat ëggy embör, asszony is vót, aki kùrüszte, akkor osz rúkta, osz kùrüszte lë.*

Mikor asz lëkürüszte, akkor mégen asztat hántunk ki a napra. Akkor mëg másik mán huzgáta ki izé a vágóvā. Akkor sz^épön kirásztunk, akkor már tiszta vó^t, akkor azután hosztunk a gerebent, aj izs van, gerebenyëm. Akkor lëütünk oda, oszt akkor ity huzgátuk ki aszt a csunyáját, asz montunk, hoty kóucca. Aki a kezíngbe maratt, am mëk szál’a. Vam még ojan szál’a fonalam kívüül.

— [Majd megnézem.]

— *Maj mëgmutatom. Akkor tuggya sz^épön asztat elosztájosztunk, hogy esz kóucca, esz szálla. Akkor a kóuccát fontung bënek [így!], akkor a szálát*

fontunk melléknek, hogy aszt a szűjőfára tettünk. A kó^uccát még ity hántunk rá. Csak elép tuggya, mikor eszt így megizétünk, megdájjon, sz^uépön. Akkor eléb még... akkor mēkcsinyátunk, akkor mēk kellöt [így!] fonni esztet ity pörgön. Az is ěd vót mos mēk nap a pörgön belü. Akkor mikor esz mēkfontunk, akkor föláspátunk áspára, hosszan. Akkor, mikor az v^uót, tizēnöt-húsz, húsz-húsz, mer hármát ōvvastunk ěgybe, ěty húsz három szál, ěty húsz, k^uét húsz, három húsz. Mikor húszig elóvástunk, az ěty húsz. Ojan vót tizēnöt. Akkor mikor asztat... ěgy darab vót, tizēnöt, akkor lēvettünk, vót tizēnöt, húsz, huszonöd darap fonalam. Akkor sz^uépön mēglugosztunk. Asztat. Fehér lētt. Akkor így átunk neki így gombojětani. Akkor gyütt a vetőre, aj izs van, vető^u. Akkor ětten ráizétünk, mēgmértünk, hogy mennyit akarjung vetni, nēgyven rőföt, vagy ötVen rőföt, akkor ity kinyútogatta a lányom a karját. ěm montam neki, akkor oszt... ěm mértem, ű mēg vette föl a vetön — körbe. Akkor ěty tuggya, úty fordút, az a vető^u. Akkor osz mindaddig vettünk, mīk hát nem tuttam asztat, hoty hányaszba vetöm bordába. ětt izs van ěgy borda. Mos těttem föl, mer meggúbásodott. Osztán akkor vettünk úgy. Akkor lēszěttünk lándzba, mikor věge vót. Így lándzba lēszěttünk. Akkor úgy mēnt föl a szűjőfára. Akkor úty szűttem.

Vannak még ojanok is, tuggya, hogy darázslépes. Ojant is szűttem. Akkor vannak cifrák, ojan úty föl van támogatva dēszka szijőfára. Osz azon dugdostam átal, hogy vó^ut neki tizēnnēgy nyüstye. [Ezekkel] könnyű vó^ut, mert hát tuttam csin'án'i. Eszt, aki nem cifra, az mēg lepödöt hát asz mēg csak így lēhetöt hajigáni könnyen. Hát evvel sok munka vót ějen kendörmunkával. Sok. Hát azér ebbe jártak az embörök, asszonyog valamikor. Vótak azok a sz^uélözs gyatyák. Az emböröknek. Vam még gatya ojan, hoty tizēnhat szét. ějen szélözs vásznat szűtünk, és ojan tizēnhat sz^uél., ojan gatya vót az embörökön. Alu vót szeles, fölü tizōnkettōĵ, tizōnněty, tizēnhat. Aki már tizēnněty, tizēnhat az vasárnap... vótak az embörökön. Az asszonyokon mēk hát az a sz^uélös kebel, úgy montunk, oz vót rajtunk hat is, hat ěccör vasárnap mēk hět'kőznap. Mos mēg aszondik sokszor ezök a lányok, hogy melegjig van, nyáron, hát mi hogy birtunk, mondonk, ki a hatot, hatot, hat rajtung vót. Akkor v^uót tuggya valamikor ojan fĵ^(r), az a titkár az aszt is mutatta, monta, hogy mējen az a fĵ^(r). Asz mos mēk este vartam a lányomnak, mer kel... kel nekig varni, ezěknek a táncosoknak, osz minnyának tizēnhat farD vartam.

Pejg van ám ity sog bikla ám, de azér nem tuggyák mēgvorni. Mer az úty sz^uép tuggya, ha így k^uětfelé varik, osz közěpem [így!] mēg nindzs varása. Mindig asz monta a nanannya, hogy úty kel varni Máriaám, mint, ojan lěgyön, mint a vágot faru csikó^u. Ugy gyut eszōmbe, hogy minděg úgy monta. ěn ojan sz^uěpöket izs vartam. Osztán úgy jártunk mi valamikor. Osz magunk csin'álásába. Magunkěba. Mēg a fejkötöt is magunk csin'átunk. Nem mindōnki ám, mer ětt is a faluba csak k^uět asszony tutta csin'áni. Akár három, mēk Herendiěkná. Ot... mēkhött az az öregasszony, de van a lánya. Az is tuggya eszt a fejkötöt, aj is [meg szokta] nīzni eszt a fejkötō^ut.

— [Milyen volt a fejkötő Bene néni?]

— *Tuggya, ojan van neki széép. . . ijen széélös pántlika. Úty hittunk, hoty pántlika, mos mongyuk: szallag. Ijen széélös piros. Legelső^ube, mikor férhő méntünk, akkor tiszta pirozs vót mindönkinek. Asz hordosztunk harminckéit éⁱvik pirossat, azutány gyüt rónzsaszín. Abba még nagy róúzság vóytak. Akkor már róúzsás. Azután vóyt kéik. Mikor már öregöbber vótunk. Azután, mikor már nagyon öreg, mint ém mast, úgy járnég biklába. Akkor még vót fehér. A titkár égyget el izs vivött. De majd aszt is mëgmutatom, assz még mindég úgy monta nagyannya: Fatiszta levél, mer asz csak ějen fehér patyolat, osztán alá papírt vartunk, osztán aval eszt mëgvöttem, mikor az uram mëkhāt háborúba, akkor. . . jászótam [‘gyászoltam’]. Akkor is ojan kelöt (?) vitt, meg az öregöknek is ojan. A piros ez ijen széélös pántlika. Akkor van, akinek a szééli ki van csináva ojan csipkével, az enyimé ki van. Akkor vannak tuggya, ojan fejek, szép feje, úgy montunk, akkor abba vannag gyöngyök. Akkor az a vékonyka fő^uliom. Akkor úgy ějen hosszan azok úgy röhögnek ottan. Nagyon szeép, tuggya, nagyon széép. Széép. . . A tanětasszoné is, aszt is én csinýátam, ém még a Márikám. A tanětasszonyét. Ajis mos. Most újat csinýátunk neki. Mos nagyon széép. De mos nem lehet tuggya kapni aszt a széélös szallagot. Hanem úgy větettem m^eterbe, pirossat, osz fényös, osz most maj a Márikámnak is mökcsinátatom, mer az én fejkötömet még akarom hanni az onokámnak, hogy hagy lěgyön neki emlěgbe, hogy am még az enyém vót. ějenöket, nagyon széép a fejkötő^ü. Nagyon szép. Még a bikla is, tuggya naty táfli színő, oz van alatta széép piros szallag ětt, széép tilang. Ezé is a Márikámé nagyon széép. Akkora a kebél is. Alatta még mëgen van patyolat, aj is széélös, akkor a többi még még, am mëk pamuk. Had vót rajta, hoty táncót. — Az imög alatt.*

— [Tessék?]

— *Akkor vannak tuggya, úty hittunk, hoty kis imög. ějen rövid. Oszt āra is csinátam ějen keskön pántlikákat, így, oszt kiláccott alatta a tiláng alatt. Az a piros. Keék-piros szallag. Kéik szallag. Osz kiláccott a tiláng alatt. De amikor táncótak, minnyájé úgy vót, így.*

— [Na most Bene néni, amikor vásznat csináltak, azt hogyan fehérítették?]

— *Nem kellött aszt fehéríteni.*

— [Nem fehérítették?]

— *Van, vót, aki fonál, tiszta fonál. Akkor osztán, mikor lěszěttünk a szijőfárú, még lugosztunk.*

— [A fonalat?]

— *A fonalassat, úgy lepödöt, hoty fele pamug vót, fele mëk fonál. Akkor az beletěttünk a lugzagba, akkor oz meg lúgosztunk, osz kivittünk a vizre, osztán így vód děszka, mëg úgyizs děszka. Oszt akkor. . . erögettünk ěgymásnak, osz sujkóta. . . Összesujkótunk ity sorba, így a lábunk között. Ity těttünk, osz mindig ity sujkótunk. Mikor osz k^eéz vót v^eégig, akkor oszt erězgettük, a v^eégig*

doptunk annak a másik asszonnak. Akkor asz sujkóta v^eégig. Én még így erő-
gettem neki. Mikor oz v^eégik sujkóta, akkor visszaerögette én neköm. Akkor
már így a lábomra széttem. Íty sz^eépön. Akkor ity sim^étottam, még mindék
széttem így a lábomra. Mikor így l^esím^étottam, akkor m^eggázó^utam. A vizet
kigázó^utung belölle. Akkor kivittem. Aki utójjára csinyáta eszt. Akkor kivittünk
oda, amint lug. . . , mostunk a kandlisra, akkor kihúsztung v^eégig a partra. Akkor
osz m^ekszáratt. Mikor m^ekszáratt, v^eégesztünk, akkor odaütünk a v^eégire, oszt
akkor ity sz^ettünk m^egen a szárazzatt így elibénk, sz^eépön ity sorjába. L^esímoga-
tunk így, akkor ráütünk, oszt akkor síma lét, és akkor bele [érthetetlen] az
abrozba, úty hosztunk haza. V^aót ijen, tuggya, n^egy-öd vég vászony is. Kivíve,
aki annyit szűtt, zsákot izs vitt. Aszt is így még lét lugozva, oszt aszt is kivittünk
a vizre. Vót n^egy-öd vég vászony. Nem úgy, mim mast, hogy nincsen. Éty s^e.
Így vót.

— [Hol szokták eláztatni? Van itt folyó?]

— It Szaparcán. Akkor elvittünk még V^ejtibe is. Akkor elvittünk Magyra.
Mikor én lány v^aótam, ojan Piskibe, piski lány vó^utam, akkor Magyra hortunk.
De mijóta ét vótunk, m^ek Szaparcán is. Akkor m^ek cunyi határba is. De ét már
nem ig^en, mer kicsi víz vót. Akkor elvittünk Csehibe. Ott is ásztattunk, meg ^ere
Vejtibe, ottan is, és akkor hosztunk haza kocsival. Nagy vízbe l^ehetött ásztatni
esztet. Nagy vízbe. V^aót uty, hogy itt a v^eégin csak úty t^otunk tuggya be. Nem
l^ehetöd bemenni, mer ojan nagy víz vót. — Akkor ^ett a végin l^eüttünk a botot a
kendörbe, nem vihette el a víz. Raktunk rá két felül sárt. A vóm is mán csinyáta,
mikor id van, mutogattunk neki, mikor ^ede gyütt.

— [Hátha árvíz jött? Vagy valami más?]

— Akkor v^aót, hogy elszakasztotta, oszt elvitte.

— [Előfordult?]

— El^o fordult elő^u. V^aót, aki b^ement ugy^e hajóval, osztán kisz^ették. V^aót
úgyis. De én nem tudom, az enyimét nem vitte el soha.

[Elmondta: Bene Sándorné, 68 éves református
Összeállította és lejegyezte: VÉGH JÓZSEF

TARTALOM

Cikkek

<i>Petro M. Lizanec</i> : A kárpátontúli ukrán nyelvjárások magyar jövevényszavainak fő térképe zési elvei	3
<i>Márton Gyula</i> : Adalékok az <i>é</i> : <i>e</i> (~ <i>è</i> ~ <i>ē</i>) megfeleléshez a székely nyelvjárásban	11
<i>Szabó József</i> : Két mássalhangzó-jelenség Nagykönyi község nyelvjárásában	19
<i>Aarni Penttilä</i> : A finn irodalom kezdetei	29
<i>Jakab László</i> : A mai magyar köznyelv múlt idejű igealakjai	37
<i>Mező András</i> : A mesterséges földrajzi nevek motivációja	55
<i>É. Kiss Sándor</i> : A krakkói magyar bursa regestrumának nevei	71
<i>Papp József</i> : Ragadványnevek Tiszacsegén	91

Ismertetések, bírálatok

A Magyar Nyelvjárások Atlasza I. rész. Ism. <i>Sebestyén Árpád</i>	103
Atlasul Lingvistic Român pe Regiuni. Maramureş. I. k. Ism. <i>Márton Gyula</i>	111
<i>Márton Gyula</i> : A moldvai csángó nyelvjárás román kölcsönszavai. Ism. <i>Kálmán Béla</i>	114
<i>George R. Stewart</i> : Names on the Land (a Historical Account of Place—Naming in the U.S.). Ism. <i>Kálmán Béla</i>	117
<i>Karjalan kielen sanakirja</i> I. (A—J). Ism. <i>Kiss Antal</i>	124

Nyelvjárási adatok

<i>Balogh László</i> : Szamosszegi szójegyzék (4)	127
<i>Balogh Lajos—Végh József</i> : Nyelvjárási szövegek V. A Dunántúl déli része	137

Résumé

<i>П. Н. Лизанец</i> : Основные принципы картографирования венгеризмов в украинских говорах Закарпатья	9
<i>Gy. Márton</i> : Beiträge zum Studium des <i>é</i> : <i>e</i> Lautwechsels in der Szekler Mundart	16
<i>J. Szabó</i> : Zwei Konsonantenerscheinungen in der Mundart der Gemeinde Nagyköny	27
<i>A. Penttilä</i> : Die Anfänge der finnischen Literatur	35
<i>L. Jakab</i> : Les formes du passé dans le hongrois usuel de nos jours	53
<i>A. Mező</i> : Мотивирование искусственных географических названий	68
<i>S. É. Kiss</i> : Die Namen der Registratur der Krakauer ungarischen „Burse“ (1490—1558)	89
<i>J. Papp</i> : Surnames in Tiszacsege village (Hungary)	101

70.5369.66-19-2 Alföldi Nyomda, Debrecen

5953-1982